

Piotr Kaczanowski

Jakuszowice, st. 2, gm. Kazimierza
Wielka, woj. kieleckie, AZP 98-62/-

Informator Archeologiczny : badania 30, 162-163

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JAKUSZOWICE, st. 2,
gm. Kazimierza Wielka,
woj. kieleckie,
AZP 98-62/-

- osada kultury trzcienieckiej (wczesna epoka brązu)
- osada kultury lużyckiej (wczesna epoka żelaza)
- osada kultury przeworskiej (okres wpływów rzymskich)

Stacjonarne badania wykopaliskowe, przeprowadzone w okresie od 1 sierpnia do 8 października przez dr. hab. Piotra Kaczanowskiego (Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego). Finansowane przez Komitet Badań Naukowych. Dwunasty sezon badań. Eksploatacją objęto dwie z czterech stref wytypowanych do badań, tj. strefę nr 3 i nr 1. W strefie nr 3 kontynuowano prace na odcinkach LVIII i LVIX, badanych w 1995 r., oraz poszerzono ubiegłoroczny wykop (50 m²) o przylegające do nich od zachodu i północy następne 3 odcinki (LVIIIA o powierzchni 4 m², pełniący rolę świadka profilowego, LXI – 15 m² i LXII – 18 m²). Łącznie wykopy w strefie 3 objęły powierzchnię 87 m² w obrębie arów 1427, 1428, 1461 i 1462. W strefie nr 1 na odcinku LXIII założono wykop o powierzchni 25 m² na arze 595. W sumie w obydwu strefach przebadano 112 m².

Sytuacja stratygraficzna na nowo otwartych odcinkach w strefie nr 3 była analogiczna do zaobserwowanej wcześniej na odcinkach LVIII i LIX: pod warstwą humusu zalegała warstwa szarobrunatnej ziemi o miąższości około 60 cm, z zabytkami z późnego okresu wpływów rzymskich, niżej – cienka, jasnobrunatna warstewka o miąższości około 10 cm, z materiałami z okresu przedrzymskiego, a pod nią warstwa o prawie czarnym zabarwieniu, o maksymalnej miąższości około 50 cm, datowana na wczesną epokę brązu. Na głębokości około 60 cm od współczesnej powierzchni gruntu uchwycono całe zarysy odkrytych w 1995 r. obiektów: 1030 i przylegającego doń obiektu 1029. Obiekt 1030, datowany na podstawie trzech niewielkich fragmentów przedmiotów żelaznych na wczesną epokę żelaza, okazał się prostokątną budowlą usytuowaną na osi wschód-zachód, o wymiarach około 5 x 3,6 m. W jej narożniku znajdowało się okrągłe palenisko o średnicy około 1,2 m, w którym stwierdzono znaczną ilość dużych kawałków polepy, węgle drzewne i warstewki przemytego popiołu. W pobliżu paleniska, w północnej części zarysu obiektu, począwszy od 80 cm od powierzchni gruntu, uchwycono dalsze ślady dołków postępowych. Stwierdzono również ślady trzech masywnych słupów o średnicy około 40 cm, zlokalizowanych na jednej osi, pełniących prawdopodobnie funkcję nośną, być może związaną z konstrukcją zadaszenia. O mieszkalnym charakterze obiektu świadczy obecność paleniska, a także relatywnie niewielka ilość materiałów zabytkowych znalezionych w wypełnisku (nieliczne fragmenty ceramiki, kilka szklanych paciorków o nietypowych kształtach oraz fragment muszli, tzw. porcelanki, pochodzącej z basenu Morza Śródziemnego, stanowiącej rzadkie znalezisko w środowisku kultury pomorskiej). Na podstawie fragmentu tzw. naczynia jeżowatego, lepienego ręcznie, obiekt można datować na fazę B₂ wczesnego okresu wpływów rzymskich lub wczesny odcinek młodszego okresu wpływów rzymskich. Bezprecedensowa w skali całej kultury przeworskiej konstrukcja (liczne słupy wbite na obwodzie obiektu) może świadczyć o próbach naprawy i wzmocnienia budynku, a zatem o jego dwufazowości. Stwierdzono, że obiekt 1029, będący podłużną jamą o długości około 2 m, naruszył zarys obiektu 1030 w jego partii południowo-zachodniej, jest więc od niego młodszy, co zdają się potwierdzać znalezione w nim zabytki. Poza śladami pięciu niewielkich, wyłożonych kamieniami palenisk i śladami kolejnych dołków postępowych, w najbliższym otoczeniu obiektu 1030 nie natrafiono na pozostałości innych obiektów z okresu wpływów rzymskich. Na głębokości 140 cm od dzisiejszej powierzchni gruntu odsłonięto cały zarys, znanego fragmentarycznie w 1995 r., obiektu 1043, zbliżonego do elipsy (oś dłuższa – 6,5 m, oś krótsza – 4 m), usytuowanego na osi południowy wschód-północny zachód. Około 30 cm niżej zarys upodobił się do ósemkowatego, a na głębokości 210 cm widoczne były dwie oddzielone od siebie pasem calca, równoległe, podłużne jamy, usytuowane w przybliżeniu na osi wschód-zachód. Były to zatem albo dwa obiekty, albo jeden z dwiema przegłębionymi niszami. W obrębie jamy wysuniętej na południe dokonano interesującego odkrycia – tuż przy jej granicy północno-zachodniej spoczywał doskonale zachowany szkielet około 15-letniego młodzieńca, w pobliżu stóp którego znajdował się walcowaty blok twardej, przepalanej substancji organicznej, prawdopodobnie drewna, o średnicy około 20 cm i wysokości około 30 cm. Mniej więcej 20 cm niżej, we wschodnim krańcu jamy stwierdzono wtórnie naruszone i przemieszane kości kobiety około 60-letniej. Zwraca uwagę fakt, że wypełnisko obiektu 1043 ma charakter zdecydowanie osadniczy – znaleziono w nim duże fragmenty polepy, węgle drzewne, przepalone zboże, kamienne rozcieracze i drobne przedmioty codziennego

użytku, nie mające charakteru wyposażenia grobowego. Wśród materiałów kultury lużyckiej dla obiektu zawierającego dwa pochówki nie ma jak dotąd dokładnej analogii, również unikatowe są odkryte w nim pozostałości domniemanego naczynia drewnianego u stóp szkieletu młodzieńca. Ogólnie rzecz biorąc, w porównaniu z częścią zachodnią osady, w strefie nr 3 zaobserwowano mniejszą koncentrację obiektów i brak śladów działalności produkcyjnej. W strefie nr 1 sytuacja stratygraficzna odbiegała od rozpoznanej w pozostałych zbadanych dotąd strefach. Pod warstwą humusu zalegała warstwa brunatnej ziemi o miąższości około 60 cm, a pod nią leżała warstewka czarnej ziemi o miąższości około 20–30 cm – obie zawierały przemieszane materiały z różnych okresów pradziejów, średniowiecza i czasów nowożytnych, prawdopodobnie na skutek osadzania się ziemi spływającej z wyższych partii terenu. Niżej zalegała warstewka o miąższości około 40 cm z materiałami z okresu wpływów rzymskich, a pod nią warstewka o intensywnie czarnym zabarwieniu, bez istotnych ilości zabytków z wczesnej epoki brązu. Na odcinku LXIII stwierdzono obecność jedynie kilku nieregularnych, niewielkich jam, datowanych zapewne na późny okres wpływów rzymskich, oraz jednej dużej, bardzo głębokiej jamy (dno na głębokości prawie 4 m od dzisiejszego poziomu gruntu), prawdopodobnie średniowiecznej. Uderzający jest tu zupełny brak obiektów kultury trzcinieckiej, a także relatywne ubóstwo materiałów zabytkowych, co potwierdziła również uzupełniająca badania wykopaliskowe prospekcja powierzchniowa – znaleziono tylko fragmenty naczyń glinianych, głównie datowanych na późny okres wpływów rzymskich i na średniowiecze, nie natrafiono na przedmioty metalowe i licznie występujące w wielu innych punktach osady monety rzymskie. Wszystko to pozwala wnioskować, że uchwycono tu północną granicę zasięgu osady zarówno we wczesnej epoce brązu, jak i w okresie wpływów rzymskich.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wyniki badań zostaną opublikowane w wydawnictwie „Recherches Archéologiques – Sprawozdania Archeologiczne”. Badania będą kontynuowane.

JEZIERNIK, st. 4,
gm. Ostaszewo,
woj. elbląskie,
AZP 15-47/9

- osada kultury oksywskiej (młodszy okres przedrzymski, fazy A_2 – A_3)

Ratownicze badania wykopaliskowe w związku z niekontrolowaną eksploatacją piasknicy, przeprowadzone w dniach od 15 do 30 sierpnia przez mgr. Mirosława Jonakowskiego (PSOZ Elbląg). Finansowane przez PSOZ. Pierwszy sezon badań. Stanowisko położone jest na Żuławach. Pierwotnie było to niewielkie wyniesienie, obecnie w znacznej części zniwelowane w wyniku długoletniej eksploatacji piasku. Na zachodniej krawędzi piasknicy, w jej części północnej, założono 4 wykopy szerokości od 1,8 do 5,5 m. Łącznie przebadano powierzchnię około 85 m².

Uchwycono bardzo czytelny i prosty układ stratygraficzny: bezpośrednio poniżej warstwy ziemi ornej o miąższości do 45 cm znajdowała się warstwa brunatnej i ciemnobrunatnej ziemi, spoistej, z licznym materiałem ceramicznym i obiektami; miąższość warstwy kulturowej dochodziła do 55 cm. Odsłonięto następujące obiekty: fragment dużego obiektu osadowego z uchwyconymi dwiema jamami postupowymi, 2 paleniska wyłożone dużymi fragmentami polepy, jamy zasobowe (jedna uchwycona poniżej poziomu użytkowego osady oksywskiej, bez materiału, niemożliwa do wydatowania – wydaje się, iż należy ją odnieść do wczesnej epoki żelaza), kilka różnego rodzaju jam postupowych oraz nieokreślone, małe obiekty osadowe, w większości bez jakiegokolwiek materiału. Wśród materiału zabytkowego poza dużą partią materiału ceramicznego szczególnie interesujące są: fragment półkoska, pierścionek brązowy w kształcie obrączki, otwarty, o zwężających się końcach, oraz fragment dużego paciorka szklanego, inkrustowanego żółtą nitką.

Osada w Jezierniku, st. 4, pomimo znacznego zniszczenia (część wschodnia) w dalszym ciągu ma duże walory poznawcze dla rejonu Delt Wisły; badania powinny być prowadzone do całkowitego przebadania stanowiska.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w PSOZ w Elblągu.

Badania będą kontynuowane.

JEZIORY, st. 3,
gm. Sieradz,
woj. sieradzkie,
AZP 70-45/19

- domniemany kurhan kultury przeworskiej (okres wpływów rzymskich) – weryfikacja negatywna

Weryfikację przeprowadził prof. dr hab. Leszek Kajzer z zespołem (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego).